

ОЛЕСНИЦЬКИЙ Маркелін Олексійович (1848 — 12/24.03.1905) — філософ і богослов. Син священника Волинської єпархії. Брат Якіма Олесницького — відомого гебраїста та бібліолога, професора КДА. Вихованець Волинської духовної семінарії (1863—69) та КДА (1869—73). Магістр богослов'я (1874). Після закінчення академії викладав у КДА — в. о. доцента (1873—74), доцент (1874—83), екстраординарний професор каф. морально-богослов'я та педагогіки (1883—95), екстраординарний професор каф. психології (1895—1905) КДА. Доктор богослов'я (1904). Науковий доробок О. представлений працями у галузі християнської етики та педагогіки. Понад двадцять років (1882—1905) видавав "Проповеднический листок" — часопис для священників. Авторство переважної більшості проповідей, розміщених в останньому, належить О.

Твори О.: Книга Екклезиаст. Опыт критическо-экзегетического исследования.— К., 1873 (магістерська дис.); Христианская ифика как наука // ТКДА.— 1879.— №1, 3, 6; История нравственности и нравственных учений.— Ч. I — К., 1882, Ч. II.— К., 1886; Нравственный прогресс.— К., 1884; Современные нравственно-социальные вопросы // ТКДА.— 1885.— №8; Краткий курс педагогике.— К., 1887; Нравственное назначение человека // Там само.— 1891.— №7, 9, 10; Из системы христианского нравоучения.— К., 1896; Нравственное богословие или христианское учение о нравственности.— К., 1892 (те саме: К., 1902); Курс педагогике.— Вып. I.— К., 1885, Вып. II.— К., 1887; Краткий курс педагогике.— Вып. I—2.— К., 1895 — 1896; Критика экстраординарного профессора М. Олесницкого на критику экстраординарного профессора М. Ястребова.— К., 1899; О нравственности древнего греческого народа // ТКДА.— 1904.

Про нього див.: Кудрявцев П. П. Проф. М. А. Олесницкий // ТКДА.— 1905.— №4; Лук М. І. Етичні ідеї в філософії України другої пол. ХІХ — поч. ХХ ст.— К., 1993; Кондратська І. В. Релігійно-моральні пошуки мислителів Київ. духовної академії: Автореф. дис. ... канд. філос. наук.— К., 1998; Нападиста В. Г. Проблеми моралі у філософії України другої пол. ХІХ — поч. ХХ ст.: Автореф. дис. ... канд. філос. наук.— К., 2000.

М. Ткачук

ОРИХОВСЬКИЙ-РОКСОЛАН Станіслав (1513—1566) — мислитель-гуманіст, публіцист, поет, оратор. Народився в с. Ориховці Перемишлянсь-

кого повіту Руського воєводства у Польщі. Початкову освіту здобув у Перемишлі. Навчався у Краківському (від 1526), Віденському (з 1527), Вітенберзькому (1529), Падуанському (1532), Болонському (1540) ун-тах; удосконалював свої знання у Венеції, Римі, Ляйпцигу. Серед вчителів О.-Р. — такі визначні постаті, як Ф. Меланхтон і М. Лютер, серед друзів — А. Дюрер, У. фон Гутен, Л. Крапах-старший, П. Рамузій та ін. Після повернення на батьківщину (1543) займався суспільно-політ. діяльністю.

О.-Р. — визначна постать доби Відродження. В Західній Європі його називали "укр. Демостеном" та "сучасним Цицероном". Серед філос. питань, які посідають чільне місце в його творчості, найбільшу увагу заслуговують політико-правові та історіософські. О.-Р. обстоює суспільно-договірне походження держави, принципи шляхетського парламентаризму, ідеї природного права, незалежність світської влади від церкви, певною мірою захищає інтереси третього стану, а іноді навіть низів суспільства. Природне право ставить вище від людських законів, які в разі потреби можна змінювати. Обґрунтовує характерні для гуманістичної етики принципи спільного блага (блага народу), патріотизму, служіння державі, підпорядкування приватних інтересів спільному добру. О.-Р. — один із перших європейських ідеологів освіченої монархії. Значне місце приділяв проблемі війни і миру.

Обстоюючи гуманістичні погляди на історію, на місце і роль людини в іст. процесі, О.-Р. розглядає історію не як реалізацію наперед визначеного божественного припису, а як розгортання людської драми. На його переконання, "історик нічого не повинен вигадувати, а писати лише правду: не керуватися ні дружбою, ні ненавистю". В історичному знанні О.-Р. знаходить засіб пробудження самосвідомості народу, іст. пам'яті, виховання патріотичних почуттів. Себе вважав представником і укр. народу, і польської держави (*gente Rutenus, natione Polonus*).